

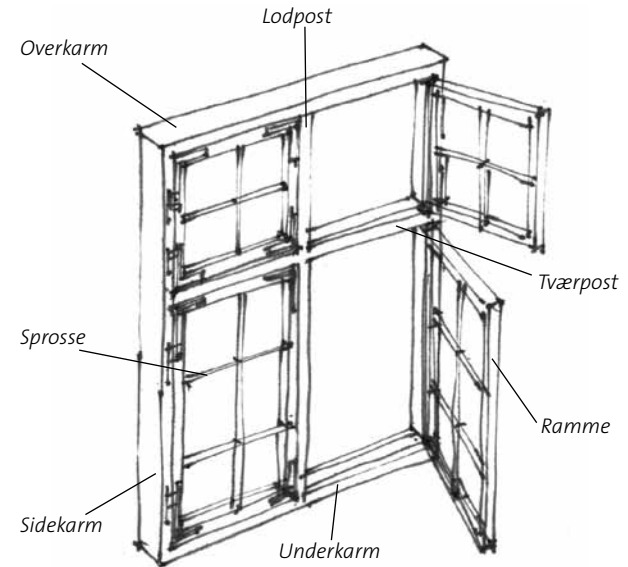
VINDUESORD

VINDUESORD

Vindue

Kommer af det oldnordiske vindauga. Ordet er dannet af vind, der tidligere betød tag - hvori de tidligste vinduer var placeret - og af ordet auga, der betyder øje eller åbning. Vinduet er en lysåbning, der bringer dagslys ind i en bygning. Ved at åbne og lukke vinduet er det muligt at sikre et godt luftskifte og styre rumtemperaturen. Vinduet sørger også for udsyn og kontakt med omgivelserne. I særlige tilfælde fungerer det som brandudgang. Vinduet har igennem historien haft mange forskellige udformninger bestemt af blandt andet håndværksmæssig og teknologisk formåen, ønsker til funktionen, energikrav og æstetiske idealer.

Et vindue består almindeligvis af overkarm, to sidekarme og underkarm. Åbningen kan være underdelt af tværpost og lodpost. Her imellem sidder rammerne, der igen kan være opdelt af sprosser, der fastholder ruderne. Der har været vinduesåbninger i huse i flere årtusinder, men de første vinduer med ruder fremkom i Europa omkring år 1100.

Afstandsprofil

Profil, der holder glassene i en *isoleringsrude* adskilt. Kan være udført i aluminium, stål eller plast.

Agerknop

Afrundet udsmykningsdetalje øverst på *hamborghængsel*.

Alu-kappe

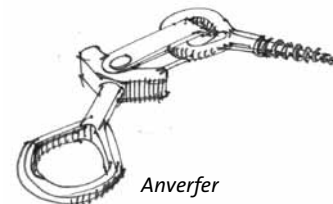
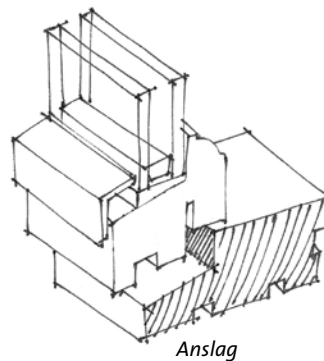
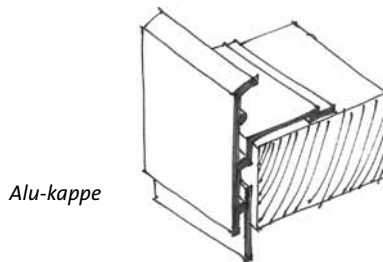
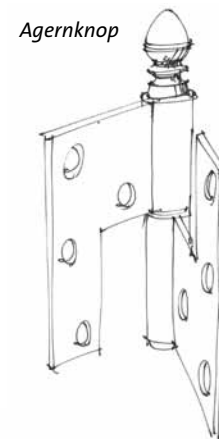
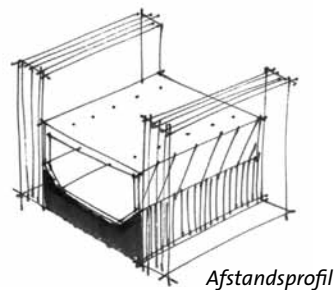
Kappe af aluminium monteret på *karmen* og/eller *rammen* af et vindue af træ eller plast.

Anslag

Fremspringende kant/fals i vinduets *karm* hvorpå *rammen* har anslag.

Anverfer

Lukkebeslag til *side-* og *tophængte* vinduesrammer. Når vinduet lukkes, bliver anverferen fastgjort til en *stjerthage*, der er monteret på *karmen* eller *lodposten*.

Argon

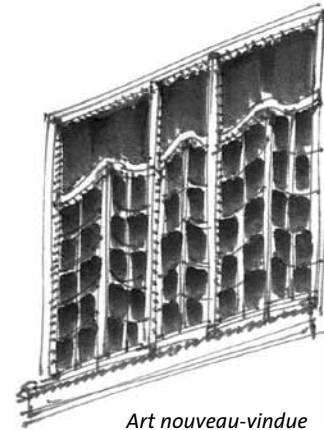
Gasart, som anvendes til fyldning af mellemrummet i *isoleringsruder*. Argon er en farveløs, lugtfri og kemisk inaktiv gas med en mindre varmeledningsevne end atmosfærisk luft. Den kemiske betegnelse er "Ar".

Art nouveau-vindue

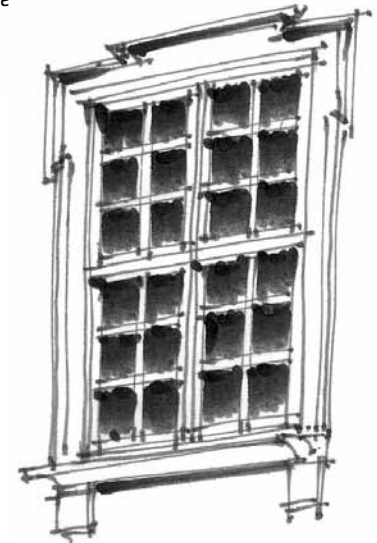
Vindue fra den arkitektoniske stilperiode art nouveau, ca. 1890–1915. Det typiske art nouveau-vindue er et vindue med organisk bølgede linjer i *rammer* og *sprosser*. *Ruderne* er ofte af farvet glas med organiske motiver. Art nouveau kaldes også skønvirke eller *jugend*.

Barok-vindue

Vindue fra den arkitektoniske stilperiode barokken, ca. 1600–1750. Et typisk barokvindue er det småsprossede *palævindue* med flere *rammer*. Øverste og nederste *rammer* er tit samme størrelse. Vinduerne har ofte *bukler* på *hjørnebånd* og *hjørnebåndshængsler*. Et andet typisk vindue er det ovale eller runde vindue, *okseøj*.

Art nouveau-vindue

Barok-vindue

Bedre byggeskik-vindue

Vindue fra den arkitektoniske stilperiode i dansk byggeri, bedre byggeskik, ca. 1915–45. Det typiske vindue for perioden har proportioner som det traditionelle bondehusvindue. To-rammet med *sprosser* og 3, 4, 6 eller 8 *ruder* i hver *ramme*.

Berlinerknop

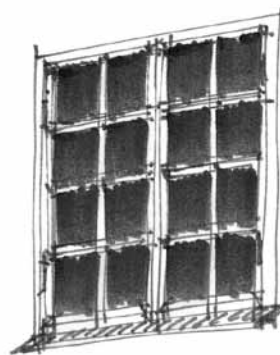
Kegleformet udsmykningsdetalje øverst på et *hamborghængsel*.

Berlinervindue

Kaldes også T-vindue, fordi postene danner et "T". De nederste *rammer* er sidehængte. Den øverste *ramme* kan være *tophængt* udadgående eller *bundhængt* indadgående.

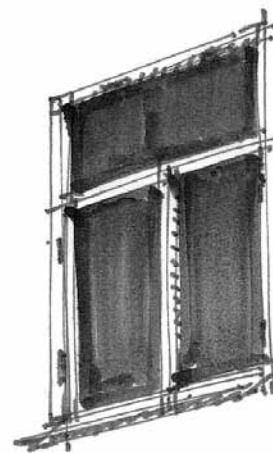
Beslag

Forskellige hængsler og lukkemekanismer monteret på vinduer.

Bedre byggeskik-vindue

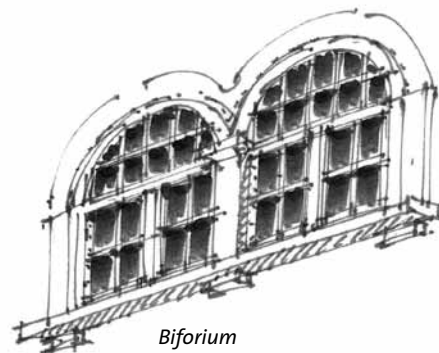
Berlinerknop

Berlinervindue

Biforium

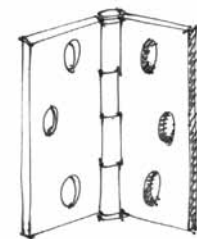
To sidestillede vinduer, der er omsluttet af en fælles bue eller er anbragt i samme vinduesniche.

Biforium

Bladhængsel

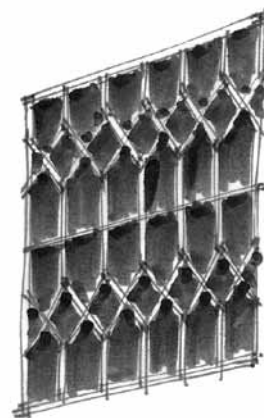
Hængsel, der består af to sammenhængslede vinger.

Bladhængsel

Blyndfattet

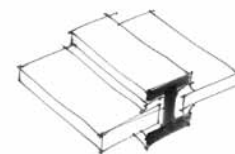
De enkelte *runder* i vinduet bliver holdt fast af smalle *sprosser* af bly. Ofte har blyndfattede vinduer farvet glas og mønstre i sprosseværket.

Blyndfattet

Blysprosse

Sprosse, der er trukket i bly. *Sprossen* har som regel et H-formet tværsnit, hvor *runderne* monteres i "toppen" og "bunden" af H-et.

Blysprosse

Blændkarm

Hjælpekarm, som indbygges skjult i ydervægskonstruktionen. Siden indbygges vinduet.

Brandredningsåbning

Vinduer, lemme og døre, som personer kan reddes ud igennem. Hvis den enkelte *ramme* i et 2-fløjet, *sidehængt* vindue har en for smal åbning til at opfylde lovens krav, kan vinduet fremstilles med løs lodpost. I et vindue med løs *lodpost*, er de to *rammer* hængt på hver deres *sidekarm*. Når *rammerne* er åbnet, kan *lodposten* frigøres fra *tværpost* og *bundkarm* ved hjælp af skudrigler, så der fremkommer én bred åbning.

Brystning

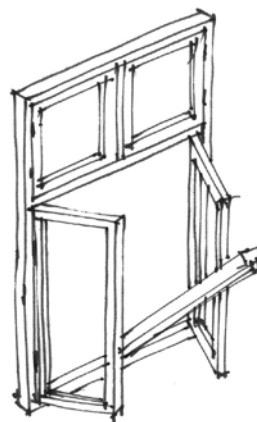
Feltet fra underkanten af vinduet til gulvet. Kan være beklædt med et træpanel.

Bukler

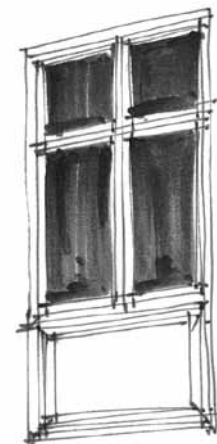
Dekorative detaljer på *hjørnebånd* og *hjørnebåndshængsler*. Typiske detaljer på *barok-vindue*.

Bundglasliste

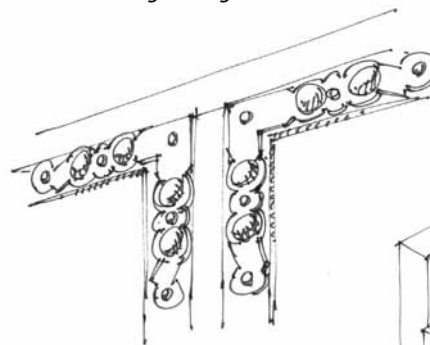
Den nederste af de lister, der holder *ruden* fast i *glasfalsen*. Materialet varierer med vinduesmaterialet.

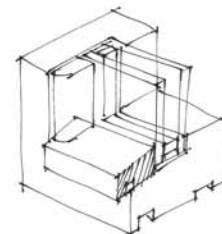
Brandredningsåbning

Brystning

Bukler

Bundglasliste

Bundhængt

Oplukkelig *ramme*, der er hængslet i bunden.

Bundkarm

Det nederste stykke træ i vindueskarmen.

Børnesikring

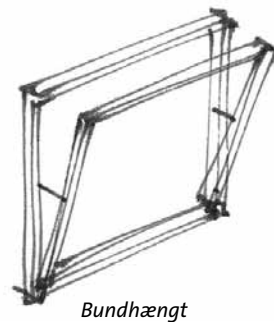
Et særligt beslag, der kræver en særlig håndtering for at åbne vinduet til mere end ventilationsstilling. Det kan være selvstændigt monteret eller indbygget i greb eller funktionsbeslag.

Båndpaskvil

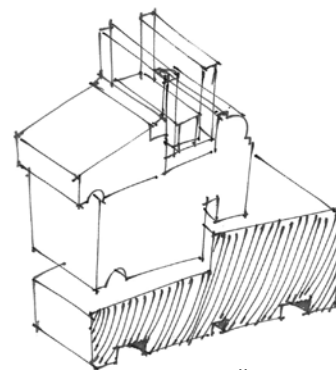
Paskvilbeslaget løber som et bånd på vinduesrammens tre sider. Se *paskvilbeslag*.

Coated glas

En belægning på glas, der kan have forskellige egenskaber bl.a. solafskærmende og energibesparende. Se også *energirude*.

Bundhængt

Bundkarm

Cudo

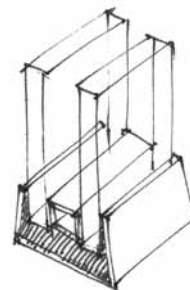
Isoleringsrude hvor en kappe af bly omslutter kanten af glassene. *Afstandsprofilen* er et hulprofil af bly fyldt med et fugtabsorberende middel. *Afstandsprofilen* er klæbet til glasset i begge sider.

Curtain wall

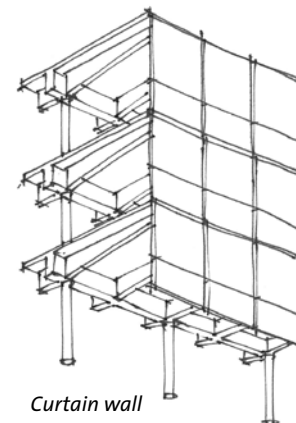
En ikke bærende facadekonstruktion, der er fastgjort til bygningens bærende konstruktion. Konstruktionen kan have felter af *glas* eller isolerede felter beklædt med andet plademateriale eksempelvis solceller.

Cylinderglas

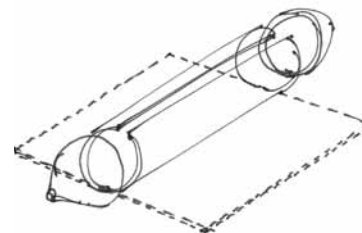
En glastype fremstillet efter en metode, der blev udviklet omkring år 1100. En glasblæserpibe med en glasklump svinges over en stor grav, mens den roteres, og klumpen blæses op til en cylinderform. Endestykkerne bliver klippet af og cylinderen klippet op og glattet ud på en plan flade. Glastypen kaldes også taffelglas.

Cudo

Curtain wall

Cylinderglas

Dannebrogsvindue

Vindue med 4 *sidehængte* og udadgående *rammer*. De to nederste *rammer* er ca. dobbelt så høje som de øverste. *Lod-* og *tværpost* danner et kors, og vinduet kaldes derfor også korspostvindue. Vinduet er almindeligt i ejendomme fra det 18. - 19. århundrede.

Drejevindue

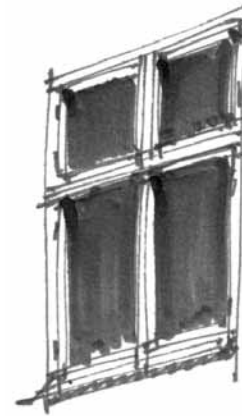
Vindue med *ramme*, som åbner omkring en lodret akse. Den ene side af *rammen* åbner indad – den anden udad. Omdrejningspunktet kan være mere eller mindre asymmetrisk placeret.

Dreje-kip vindue

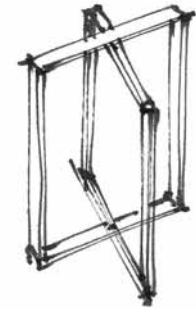
Vindue med indadgående *ramme*, som kan åbnes henholdsvis *sidehængt* (dreje) og *bundhængt* (kip). Efter det tyske navn "Dreh-Kipp". Kaldes på dansk også et side-bundhængt vindue.

Dreje-kip beslag

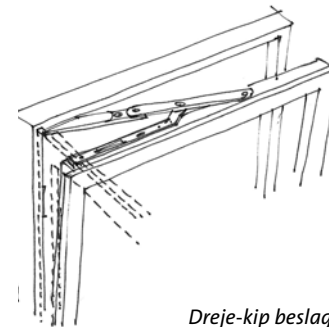
Beslag udviklet og patenteret i Tyskland i 1935. Gør det muligt, at vinduesrammen kan åbne enten sidehængt og indad, eller at den kan vippes indad som bundhængt.

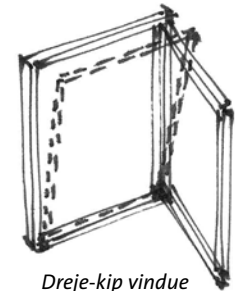
Dannebrogsvindue

Drejevindue

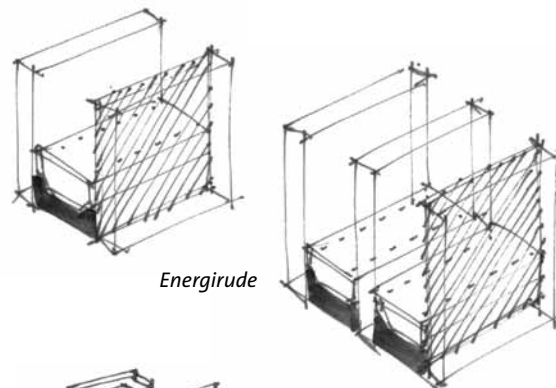
Dreje-kip beslag

Dreje-kip vindue

Energirude

Isoleringsrude, der består af 2 eller flere lag *glas* adskilt af et *afstandsprofil* langs kanterne. Mellemrummet er fyldt med en inaktiv gasart som *argon*, *krypton* eller *xenon*. Derudover har det inderste lag *glas* en tynd metalbelægning. Belægningen sidder på den side, der vender mod mellemrummet, og den har den egenskab, at den slipper den kortbølgede solenergi udefra igennem, mens den reflekterer de langbølgede varmestråler indefra. På den måde holder en energirude væsentlig bedre på varmen end en traditionel *isoleringsrude* uden metalbelægning.

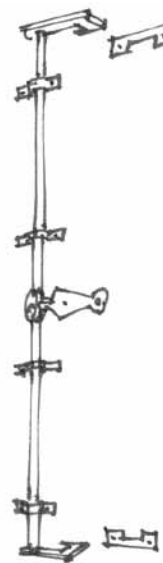
Energirude

Engelsk vindue

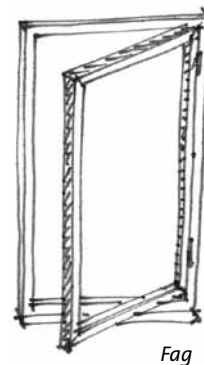
Se *hejsevindue*.

Espagnoletbeslag

Et åbne- og lukkebeslag til *sidehængte rammer*. Det består af en lodret stang, der ved hjælp af hager griber fat øverst og nederst på vinduet, når det bliver drejet. Betjeningsgrebet kan sidde på midten eller i bunden.

Espagnoletbeslag

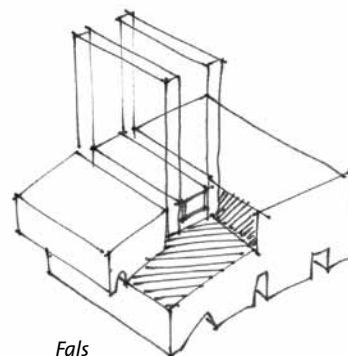
Fag

Fag

Oprindeligt feltet mellem stolperne i et bindingsværkshus. I dag angiver det antallet af *rammer* i et vindue.

Fals

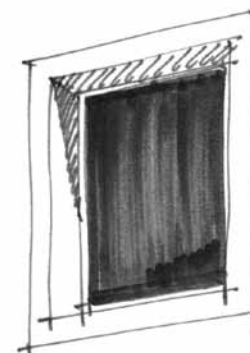
Vinklet indsnit eller fordybning langs kanten af et træstykke f.eks. en vindueskarm. Falsen fungerer som *anslag* for et andet stykke træ eller for *ruden*.

Fals

Fast ramme

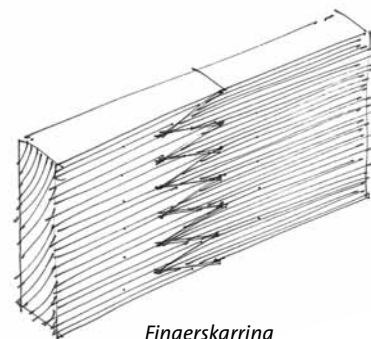
Vinduesramme, der er monteret i *karmen* uden åbningsbeslag.

Fast ramme

Fingerskarring

En metode til at sammenføje træstykker i længderetningen. Der udfræses ensartede "fingre" i begge stykker, der limes og presses sammen.

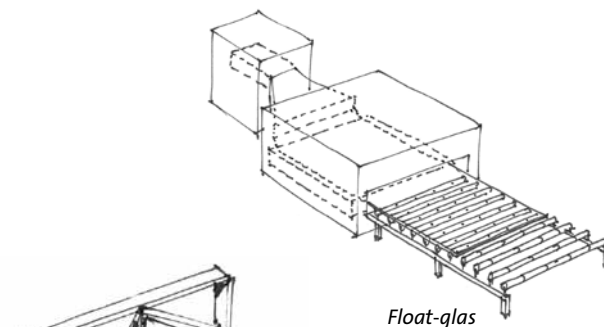
Fingerskarring

Flaskebundsrudd

Se *kroneglas*.

Floatglas

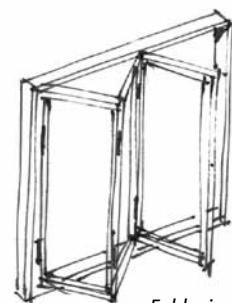
En type plant *glas*, der blev opfundet i 1959. Fremstillingsteknikken består i, at den flydende glasmasse passerer fra smelteovnen ud på en overflade af smeltet tin. Begge sider tilføres varme, hvilket giver helt parallelle og plane overflader helt uden synsforstyrrende trækstriber. Metoden gør det muligt at producere meget brede og uendeligt lange glasbånd.

Float-glas

Foldevindue

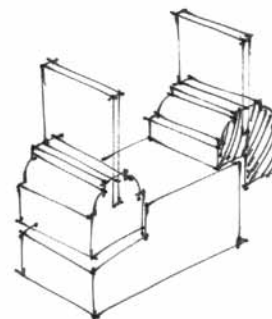
To eller flere *rammer*, der er hængslet på en sådan måde, at de ved åbningen forskydes sideværts og foldes mod hinanden.

Foldevindue

Forsatsramme

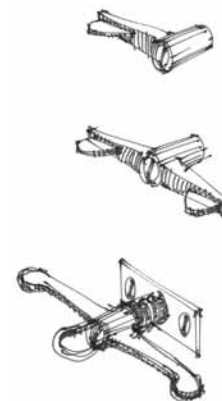
Ekstra *ramme* med *glas*, som normalt sættes på den indvendige side af *karmen*. Den ekstra *ramme* forbedrer vinduets varme- og lydisoleringsevne. *Rammen* kan også sidde udvendig.

Forsatsramme

Forvrider

Et lille greb, som med en drejebewægelse fastholder *rammen* mod *karmen* i et enkelt punkt. Oprindeligt blot et stykke træ eller metal, der drejes omkring et søm eller en skrue.

Forvrider

Fransk vindue

Et indadgående vindue med 2 sidehængte *fag*.
Vinduet har ingen *lodpost*.

Frederiksberg-vindue

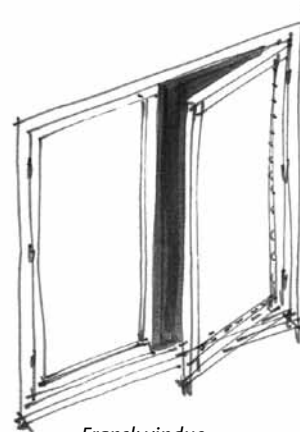
Et stort 3-*fags* vindue, hvor det midterste fag kan være fast, mens fagene i siderne er *sidehængte* og udadgående. Fagene i siderne er delt i to med en *tværpost*, og de øverste *rammer* i siderne er også sidehængte og udadgående.

Friktionsbremse

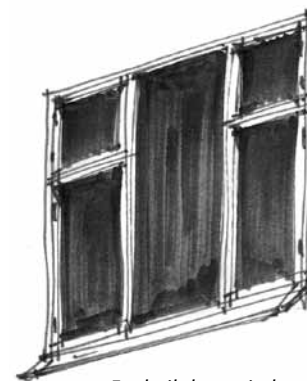
Beslag, der holder vinduet trinløst bremset i åben stilling. Anvendes på *sidehængte* og *tophængte* vinduer. På *topstyrede* og *sidestyrede* vinduer er friktionen indbygget i beslaget.

Friskluftventil

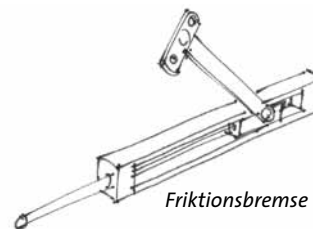
Lille beslag monteret i udfræsning i *karmen* eller *rammen*. Der giver mulighed for ventilation, når vinduet er lukket. Kaldes også spalteventil.

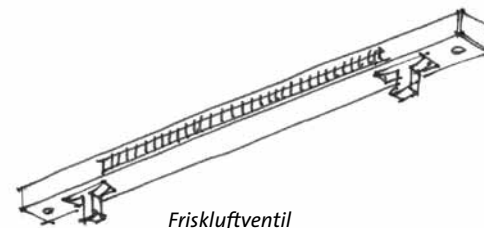
Fransk vindue

Frederiksberg-vindue

Friktionsbremse

Friskluftventil

Fugebredde

Bredden af fugen rundt omkring vindueskarmen.

Fugenot

En profilering i *karmens* udvendige side. Under monteringen af vinduet fyldes noten med fugemateriale for at tætte mellem *karm* og mur.

Funktionalistisk vindue

Vindue fra den arkitektoniske stilperiode funktionalismen, ca. 1925–1940. Et karakteristisk funktionalistisk vindue er et hjørnevindue med stålrammer. Kaldes i dag også funkisvindue.

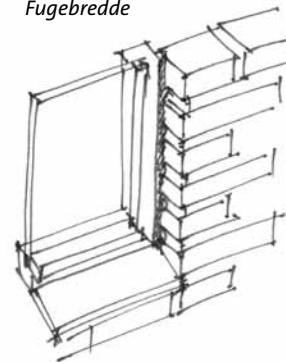
Gado

Isoleringsrude hvor de to glas er smeltet sammen i kanten uden afstandsprofil. Anvendt i 1970–80'erne.

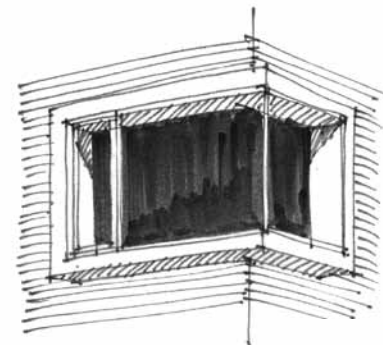
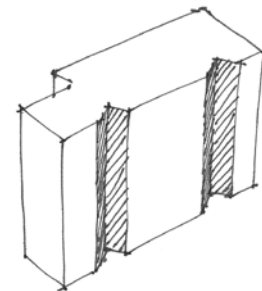
Gericht

En profileret indfatning omkring paneler ved vinduer og døre.

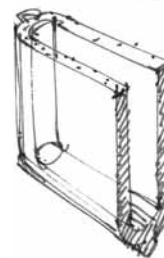
Fugebredde

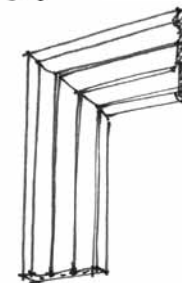
Fugenot

Funktionalistisk vindue

Gado

Gericht

Glas

Det glasmateriale, som *ruder* til vinduer er fremstillet af, består hovedsageligt af sand, soda og kalk. Glasset forarbejdes til vinduesruder med forskellige teknikker, der har udviklet sig gennem historien. Se *cylinderglas*, *kroneglas*, *støbt glas*, *trukket glas* og *floatglas*.

Glasbånd

Tyndt bånd af syntetisk gummi eller blødt plastmateriale, der klemmes ned mellem *glasliste*/*glasfals* og *rude*.

Glasfals

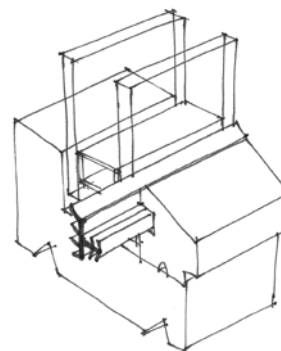
Udfræsning i vinduesramme og *sprosser*, hvor *ruden* monteres.

Glasliste

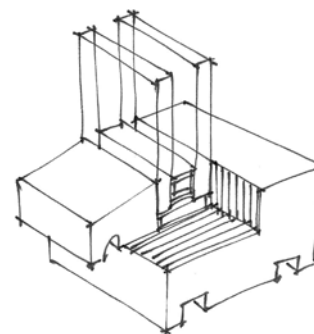
Liste, som holder *ruden* fast i *glasfalsen*. Materialet varierer med vinduesmaterialet.

Glidebeslag

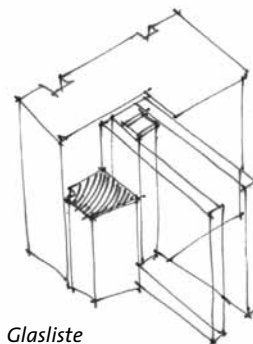
Vinduesbeslag, der flytter vinduesrammens drejeakse, når vinduet åbnes. Anvendes på *vendevindue*.

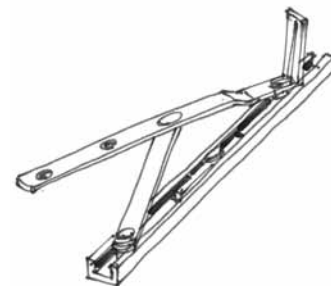
Glasbånd

Glasfals

Glasliste

Glidebeslag

Gotisk vindue

Vindue fra den arkitektoniske stilperiode gotikken, ca. 1150–1500. Det karakteristiske vindue fra perioden er spidsbuget og sidder oftest i kirkebyggerier.

Grebsspærre

En børnesikring indbygget i *paskvilgreb*. Det kræver to hænder at betjene det.

G-værdi

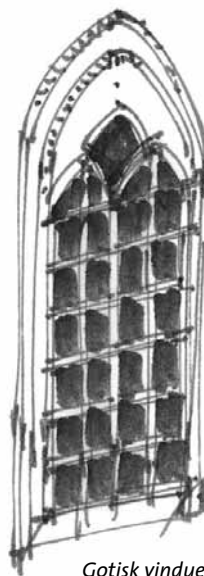
Et mål for det passive varmetilskud, der opstår inden døre via solens stråling gennem *ruderne*. Sammen med *rudens u-værdi*, giver det et mål for *rudens* termiske egenskaber.

Gående ramme

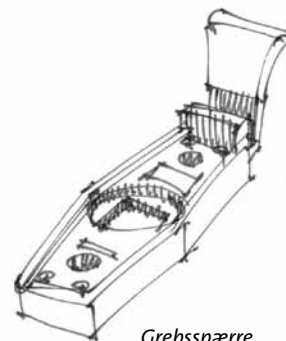
En hængslet vinduesramme med lukkebeslag.

Halvstaf

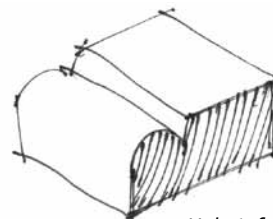
En rundstok, der er skåret i to dele. Anvendes som profil på *poste* og *sprosser*. Kan også have en eller flere *platter*.

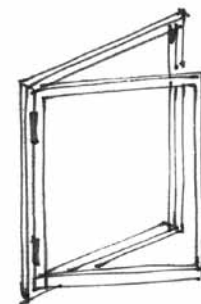
Gotisk vindue

Grebsspærre

Halvstaf

Gående ramme

Hamborghængsel

Hængsel i to dele, den ene fastgjort på *rammen* den anden på *karmen*. Det kan skilles ad ved at løfte vinduesrammen af.

Hanebåndsvindue

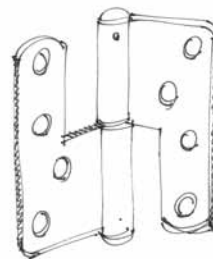
Et lille en-*rammet* vindue i gavl eller gavlkvist, der giver lys til hanebåndsloftet.

Hejsevindue

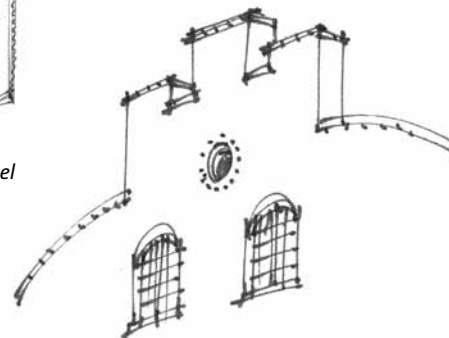
Et vertikalt *skydevindue* med to *rammer*, hvor den nederste *ramme* under åbning forskydes op bag den øverste *ramme*. Findes også i en udgave, hvor begge *rammer* er forskydelige. Kaldes også engelsk eller hollandsk vindue.

Historicistisk vindue

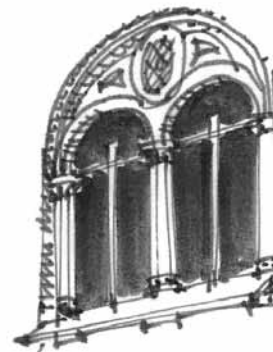
Vindue fra den arkitektoniske stilperiode historicismen, ca. 1850–1910. Et vindue fra perioden kan være udformet som et *gotisk vindue*, et *barok-vindue* etc., fordi det kendetegnende for perioden var at låne detaljer fra alle historiske stilarter.

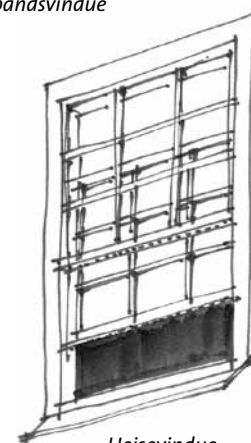
Hamborghængsel

Hanebåndsvindue

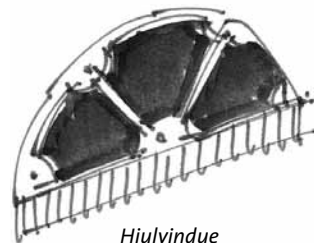
Historicistisk vindue

Hejsevindue

Hjulvindue

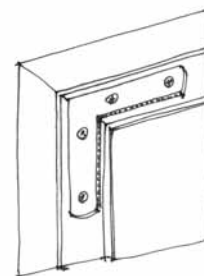
Et vindue udformet som en hel eller halv cirkel med *sprosserne* anbragt som eger i et hjul.

Hjulvindue

Hjørnebånd

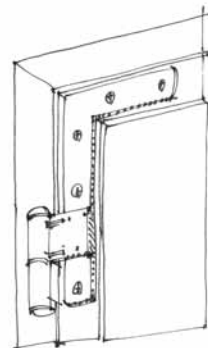
Et metalbeslag, der er sat på hjørnerne af vinduesrammen for at forstærke dem.

Hjørnebånd

Hjørnebåndshængsel

Et hængsel sat ind som en del af et *hjørnebånd*.

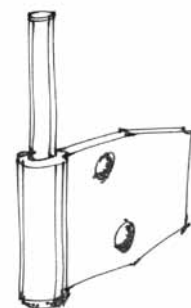
Hjørnebåndshængsel

Hollandsk vindue

Se hejsevindue.

Indstukket hængsel

Hængsel, der er stukket ind i en slids, frembragt med et specialværktøj i henholdsvis *karm* og *ramme*.

Indstukket hængsel

Isoleringsrude

En isolerende *rude* med to eller flere lag *glas*, der er adskilt af en *afstandsprofil* og hermetisk forseglet langs kanterne. Mellemrummet mellem glassene var oprindelig fyldt med tør luft, så der ikke opstod kondens mellem *ruderne*. I dag anvendes også forskellige gas- og luftarter. Kaldes også termorude. Se også energirude.

Jalousivindue

Vindue, der består af glasplader ophængt i siderne. Ved åbning vippes de enkelte *ruder* synkront.

Jugend-vindue

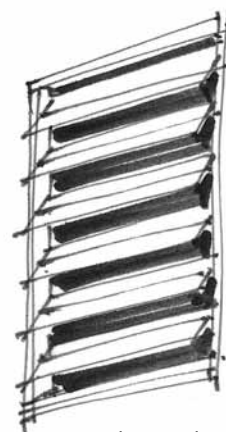
Se art nouveau-vindue.

Karm

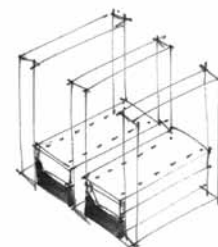
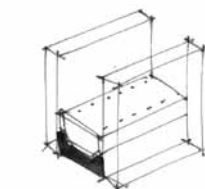
Den yderste faste del af vinduet, der er fastgjort til muren. *Karmen* bærer vinduesrammen.

Karmskrue

Den skrue, der fastgør *karmen* til muren.

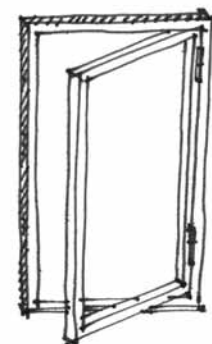
Jalousivindue

Isoleringsrude

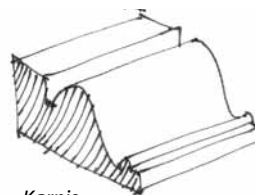
Karmskrue

Karm

Karnis

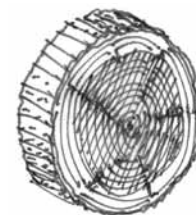
S-formet profil på eksempelvis *poste* og *sprosser*.

Karnis

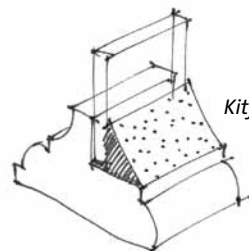
Kernetræ

Den inderste del af træet, hvor veddet ikke længere er aktivt. Her er cellerne fyldt op med stoffer, som er med til at modvirke nedbrydningen af veddet. Disse egenskaber gør kernetræ meget velegnet til fremstilling af vinduer.

Kit

Den masse, der fastholder *ruden* i den udvendige *fals* i ældre vinduer. Den traditionelle kit er *linoliekit*.

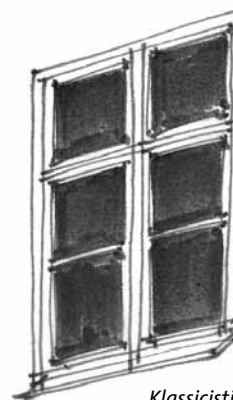
Kitfals

Kitfals

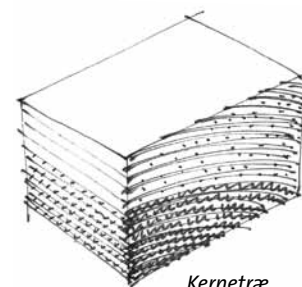
Den *fals*, som kittet trykkes ned i for at holde *ruden* på plads.

Klassicistisk vindue

Vindue fra den arkitektoniske stilperiode klassicismen, ca. 1780–1835. Det typiske vindue fra perioden er udformet som et *dannebrogsvindue* med *sprosser*.

Klassicistisk vindue

Kernetræ

Koblede rammer

To selvstændige vinduesrammer med fælles hængsling på *karmen*. Rammerne holdes sammen af koblingsbeslag eller koblingsskruer.

Komposit

Homogent materiale sammensat af grundmaterialer med forskellige egenskaber. F.eks. plastglasfiber. De fleste kompositmaterialer kan anvendes til sprøjttestøbte, ekstruderede eller pultruderede komponenter.

Kondens

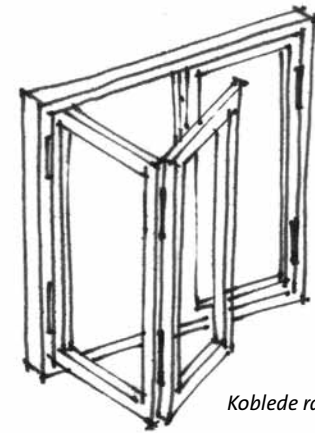
Fortættet vanddamp på f.eks. *rude*. Kan opstå indvendig eller udvendig, når *ruden* er koldere end omgivelserne. I stærk kulde kan der dannes isblomster på indersiden.

Korspost vindue

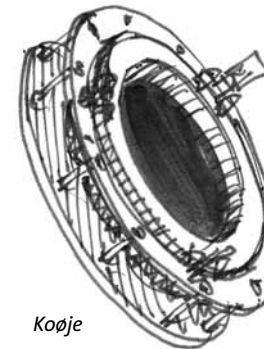
Se dannebrogsvindue.

Køøje

Lille rundt eller ovalt vindue, der oftest ses på skibe.

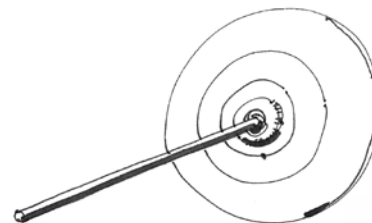
Koblede rammer

Køøje

Kroneglas

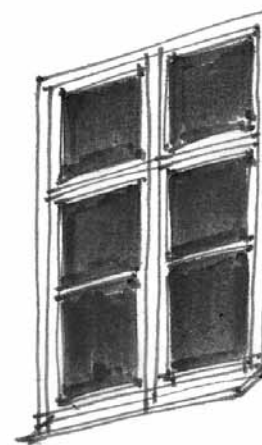
Gammelt vinduesglas, der også kaldes måneglas. Det blev fremstillet efter en særlig teknik, hvor en pustet glasboble blev slynget ud til en skive. Skiven blev derefter skåret op i *rude*-formater. Den inderste runde del med navlemærket, hvor hæftejernet havde været fæstnet, var tykkere. Disse ruder kaldes flaskebunde, galle, *okseøje*, *oeil de boeuf* eller bull's eye.

Kroneglas

Krydspostvindue

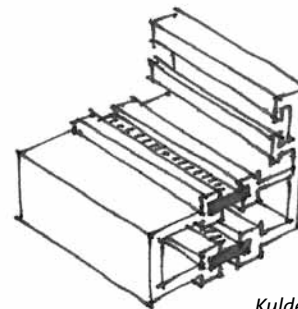
Vindue med lodret og vandret post, som krydser hinanden. Benævnes ofte *dannebrogsvindue* med *sprosser* eller korspostvindue.

Krydspostvindue

Kuldebro

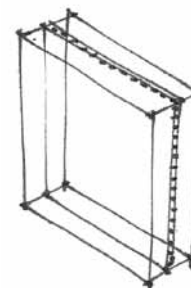
Smalt område i en bygnings klimaskærm, der har en dårligere isoleringsevne – er mere varmeledende – end den omkringliggende konstruktion. En gennemgående alukarm mellem ude og inde er en udpræget kuldebro. Derfor indskydes et isolerende materiale – en dårligere varmeleder. Aluprofilet går nu ikke længere ubrudt mellem ude og inde – kuldebroen er brudt.

Kuldebro (brudt)

Lamineret glas

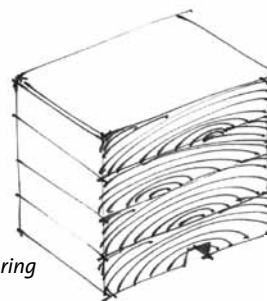
Består af 2 eller flere lag *glas* med PVB-kunststoffolie imellem. Folien smeltes sammen med glasset under højt tryk og høj temperatur. Anvendes for at undgå glasbrud og risiko for glasnedfald ved beskadigelse. Øger også lydisoleringen.

Lamineret glas

Laminering

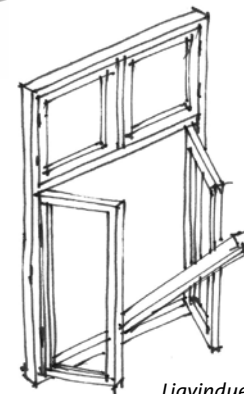
Sammenlimede stave af træ. Derved kan træ af ringere visuel kvalitet udnyttes som mellemlag. Samtidig bliver træprofilerne stabiliseret.

Laminering

Ligvindue

Et vindue, hvor *lodposten* med et let slag kunne skubbes ud, så der blev plads til, at en kiste kunne komme igennem. Samme konstruktion som *brandredningsåbning* med løs post.

Ligvindue

Linolie

Olie fremstillet ved presning af hørfrø. Linolie er et miljøvenligt produkt. Det giver træet dyb glød, og træ behandlet med linolie optager vand langsommere end ubehandlet træ.

Linoliekit

Kit blandet af linolie og kridt.

Lodpost

Det kraftige lodrette midterstykke, som vinduesrammerne i f.eks. et dannebrogsvindue har anslag mod.

Lt

Et tal, der angiver den procentdel af dagslyset, som passerer igennem *ruden*. For almindeligt *floatglas* uden coating er Lt større end 80%.

Lunette

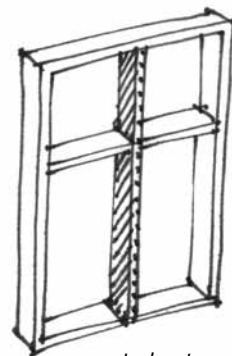
Et halvcirkelformet vindue.

Lyre

En åbning i taget over et ildsted uden skorsten.

Lysareal

Det nettoareal af et vindue, som den synlige del af glasset udgør.

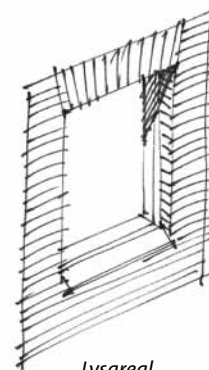
Lodpost

Lunette

Lyre

Lysareal

Lysningspanel

Panel, der indvendigt afdækker hullet omkring vinduet.

Midterpost

Se lodpost.

Modernistisk vindue

Vindue fra den arkitektoniske stilperiode modernismen, ca. 1940–1980. Det karakteristiske vindue fra perioden er ikke et enkelt vindue i en *ramme*, men hele facader med ubrudte vinduesbånd. Se curtain wall.

Murhullet

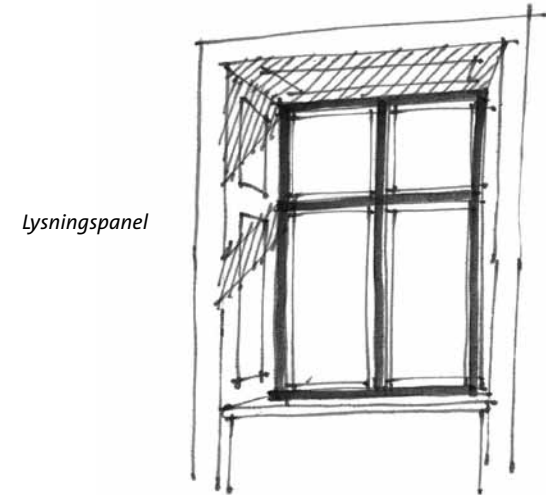
Den åbning i muren, hvor vinduet sættes ind.

Måneglas

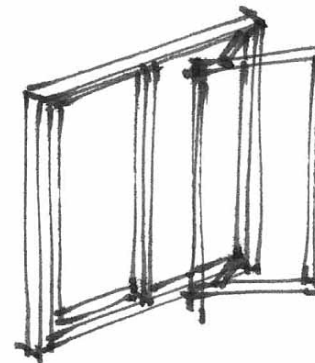
Se kroneglas.

Ohlandsvindue

Har oplukkelig sidehængt *ramme*, der kan drejes 180° om en lodret akse, idet den bliver uden for huset.

Lysningspanel

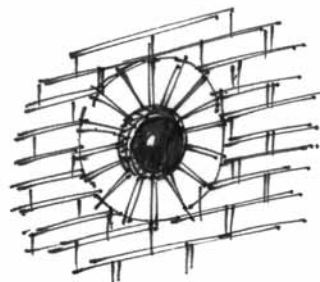
Ohlandsvindue

Okseøje

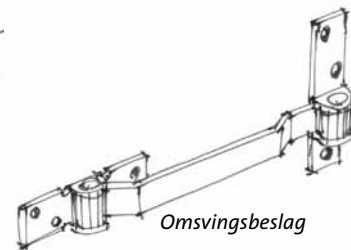
Et lille rundt eller ovalt vindue. Kaldes også oeil de boeuf eller bull's eye. Se også kroneglas.

Omsvingsbeslag

Beslag på *sidehængt* vindue, der gør det muligt at svinge vinduet 180 grader, så den udvendige side kan pudses indefra. Beslaget anvendes i *ohlandsvinduer*.

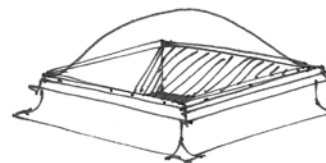
Okseøje

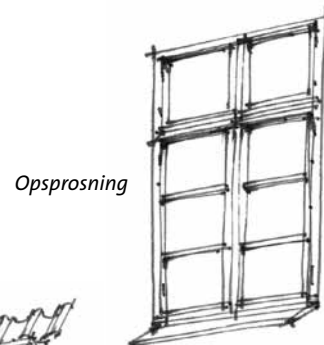
Omsvingsbeslag

Opsprosnig

Opdeling af en vinduesramme i mindre felter ved hjælp af *sprosser*.

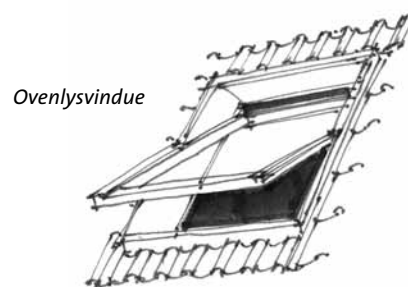
Ovenlyskuppel

Opsprosnig

Ovenlyskuppel

Vindueskonstruktion til tage med ingen eller meget lille taghældning. Kuplen er af et eller flere lag kunststof, typisk acryl.

Ovenlysvindue

Ovenlysvindue

Et vindue beregnet til indbygning i skrå tage og primært beregnet til opvarmede rum. Det har en udvendig beklædning af metal og en særlig inddækning, der giver en vind- og vandtæt tilslutning til taget. Se også *tagvindue*.

Overfals

En fals på *rammens* yderste kant, der har anslag mod/ overlapper *karmen*. Herved skjules den naturlige "luft" mellem *karm* og *ramme*.

Overkarm

Den øverste del af vindueskarmen. Se også *karmen*.

Overvindue

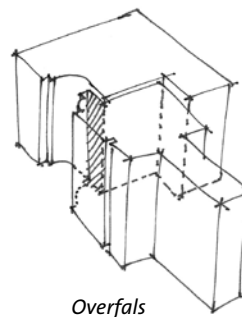
Et vindue, der sidder øverst i en vindues- eller dørkarm – ofte med en fast *ramme*.

Palævindue

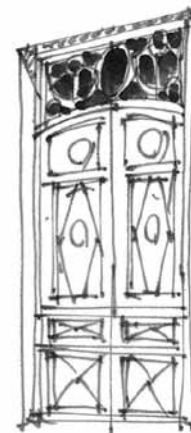
Vindue med fire eller flere gående *rammer*. Hver *ramme* er med *sprosser* og flere små *ruder*.

Paskvilbeslag

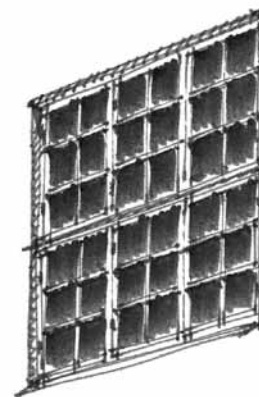
Et låsebeslag, der ved hjælp af et drejeligt låsegreb skyder rigler lodret op i overkarm og ned i underkarm eller vandret ud i sidekarmen.

Overfals

Overvindue

Palævindue

Paskvilgreb

Greb på *paskvilbeslag*.

Platte

Et rektantet profil i profileringen på f.eks. *sprosser*, *karme* eller *gerichter*.

Postmodernistisk vindue

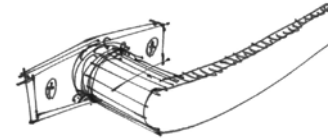
Vindue fra den arkitektoniske stilperiode postmodernismen, ca. 1975–1990. Perioden blandede detaljer fra tidligere tiders stilarter og tilsatte klare farver. Der er derfor ikke et karakteristisk vindue fra perioden, men kulørte *rammer* og *karme* går igen.

Profil

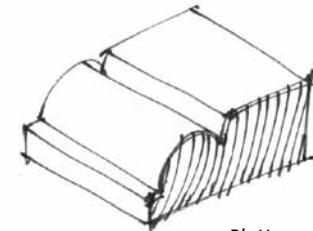
Billedet, som fremkommer, når der lægges et tværsnit gennem eksempelvis vinduets *karm* og *ramme*.

PUR

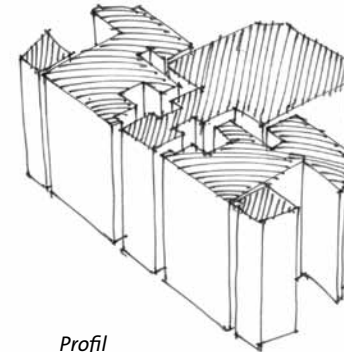
Forkortelse for kunststoffet polyurethan. Hårdt PUR kan bl.a. anvendes til vindueskomponenter. PUR-skum kan anvendes som isolerende materiale omkring vinduer og døre.

Paskvilgreb

Platte

Profil

PVC

Forkortelse for PolyVinylChlorid, som er den mest almindelige plasttype til konstruktion af kunststofvinduer.

Ramme

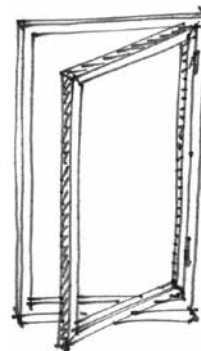
Den del af vinduet, som *ruden* monteres i.

Renæssance-vindue

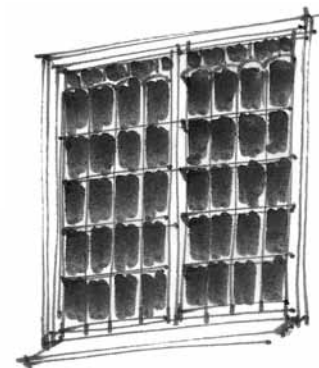
Vindue fra den arkitektoniske stilperiode renæssancen, ca. 1500–1630. Et karakteristisk vindue fra perioden er med *fast ramme*, *småsproset* og med *blysprosse*. Ruderne er af *kroneglas*, der kan være farvet og/eller dekoreret.

Rokoko-vindue

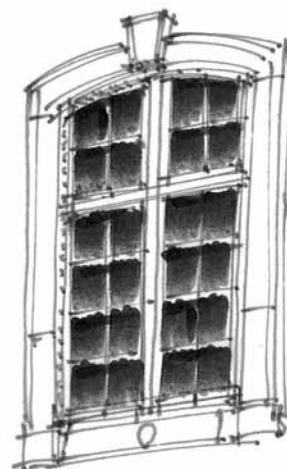
Vindue fra den arkitektoniske stilperiode rokokoen, ca. 1725–1780. Det typiske vindue fra perioden er det småsprosede *palævindue* med flere *rammer*. De nederste *rammer* kan være større end de øverste.

Ramme

Renæssance-vindue

Rokoko-vindue

Romansk vindue

Vindue fra den arkitektoniske stilperiode romansk tid ca. 1050–1250. Det karakteristiske vindue fra perioden er rundbuet og ses særligt i kirker fra perioden.

Rosevindue

Rundt vindue med dekorativt sprosseværk og eventuelt med glasmalerier. Findes ofte i gavle i kirker.

Rude

Oprindeligt et kvadratisk ornament, der balancerer på den ene spids. Glasset i de tidlige vinduer havde denne form, og betegnelsen rude anvendes i dag for vinduesglas i alle former.

Rulleskodde

En skodde, der består af lameller, som kan rulles ned foran vinduet.

Rumpestabel

Beslagdel til sidehængte vinduer.

Romansk vindue

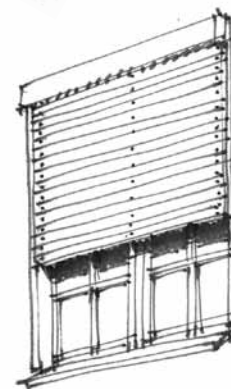
Rosevindue

Rude

Rumpestabel

Rulleskodde

Russervindue

Dobbeltvindue, hvor to vinduer er bygget sammen til en enhed. I det yderste vindue er der en oplukkelig ramme for neden, i det inderste en oplukkelig ramme for oven. Udover at give en god isoleringsevne formindsker konstruktionen varmetabet ved ventilation, da den friske luft bliver forvarmet på vejen ind. Samtidig giver konstruktionen en god lydisolering.

Rw

Mål for et vindues lyddæpende virkning.

Rytterlys

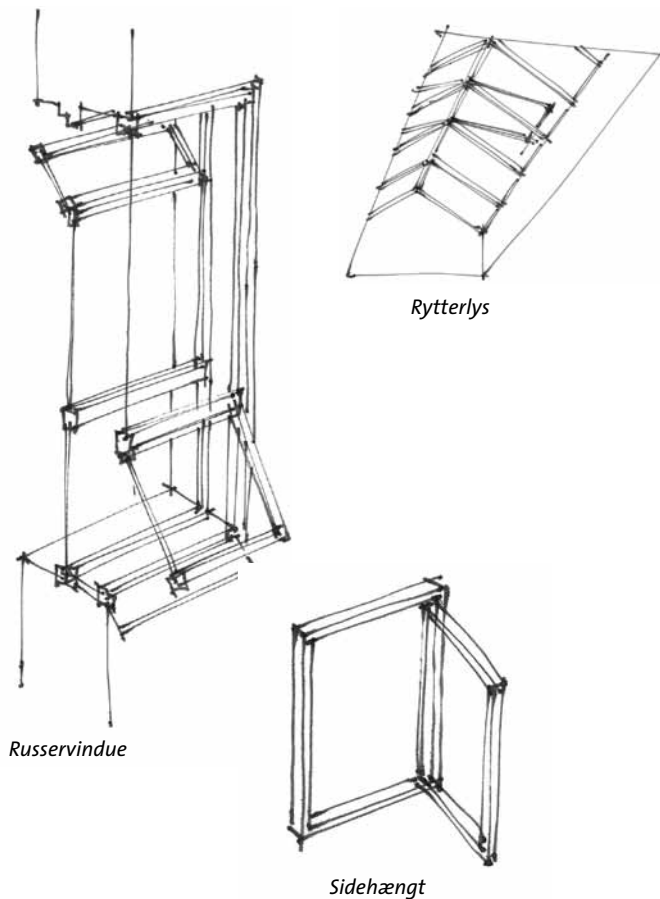
Et eller flere vinduer sat som "ryttere" over tagrygningen eller i flat tag.

Side-bundhængt

Se dreje-kip.

Sidehængt

En vinduesramme, der er hængslet i siden.

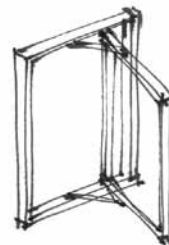

Sidekarm

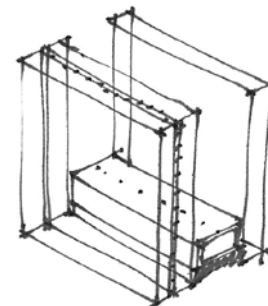
Siden af vindueskarmen. Se også *karm*.

Sidestyret

En vinduesramme, der åbner som sidehængt, men under åbningen flyttes rotationsaksen mod midten. Herved fremkommer en "pudsepalte" mellem sideramme og sidekarm.

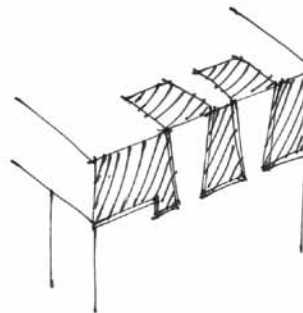
Sidestyret

Sikkerhedsrude

Sikkerhedsrude

Rude af hærdet eller *lamineret glas*, der har større brudstyrke og et andet brudmønster end almindeligt *glas*. Illustrationen viser *isoleringsrude* med *lamineret glas* på den ene side.

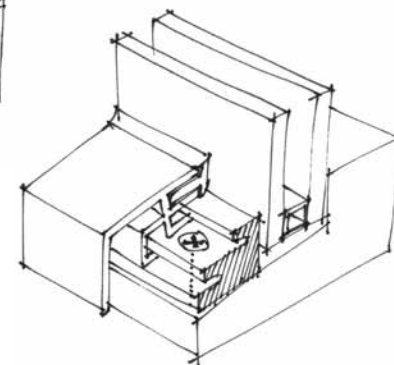
Sinke

Sinke

Svalehaleformede tapper, der samler *karmenes* hjørner.

Skjult sømning

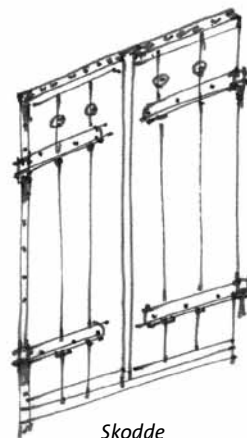
En metode, der fastgør *glaslister* med små beslag i stedet for søm eller skruer.

Skjult sømning

Skodde

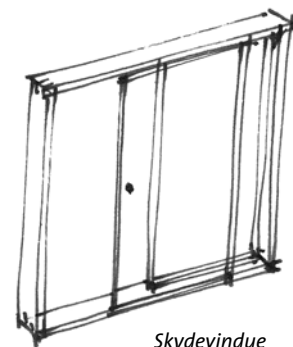
En træ- eller metalplade, der lukkes for vinduet for at skærme mod sollys, kulde eller indbrud. Den bliver fastholdt med kroge udefra eller indefra med en drejelig vinge på en bolt, der går ind gennem vinduesposten, således at vingen kan drejes tværs over skodderne.

Skodde

Skydevindue

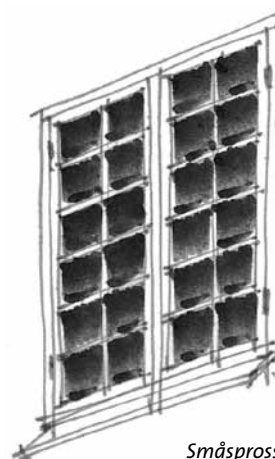
Et vindue, hvor *rammen* kan forskydes horisontalt, som regel ind over en anden vinduesramme. Begge *rammer* kan være forskydelige.

Skydevindue

Småsprosset

En vinduesramme, der er opdelt i mindre felter af *sprosser*.

Småsprosset

Spalteventil

Se friskluftventil.

Spejlglas

Se støbt glas.

Sprosse indlagt

En pyntesprosse mellem glassene i en *isoleringsrude*.

Sprosse påklæbet

En pyntesprosse klæbet på ydersiden af *ruden*.

Sprosse ægte

En gennemgående *sprosse*, der opdeler *rammen* i flere mindre *ruder*.

Staf

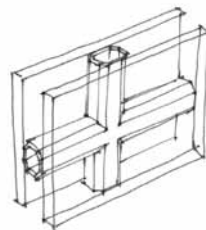
Profilliste på poste og *sprosser* med rundet overflade.

Stavværksvindue

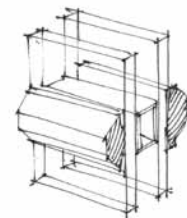
Et stort vindue i f.eks. en kirke opdelt af et kraftigt bærende stavværk, der ofte er muret af formsten.

Stjerthage

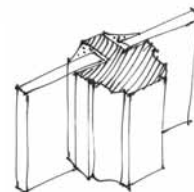
Den lodrette krog, der er fastgjort i *lodposten* eller karm-siden, som *anverferen* eller *stormkrogen* fastgøres til.

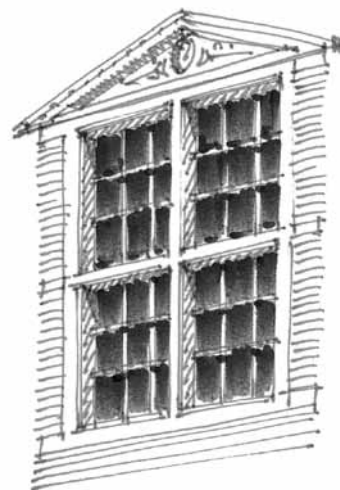
Sprosse indlagt

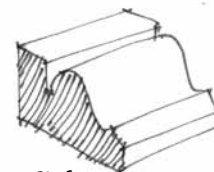
Sprosse påklæbet

Sprosse ægte

Stavværksvindue

Staf

Stjerthage

Stormkrog

En krog, der kan holde vinduet åbent. Den er fastgjort i vinduesrammen eller i *karmen* og sættes på *stjerthagen*, når vinduet åbnes.

Støbejernsvindue

Vindue med *karm*, *ramme* og *sprosser* i støbejern. Støbejernsvinduer kan være hængslede.

Støbt glas

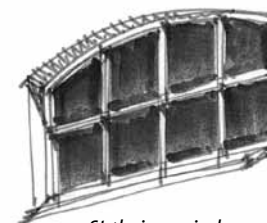
En type plant *glas*, der blev udviklet med en ny teknik i 1600-tallet. Metoden bestod i, at den smeltede glasmasse blev hældt ud på et støbebord dækket med fint sand, der forhindrede massen i at klæbe fast. Glasset blev derefter planet med valser og siden slebet blankt og gennemsigtigt. Bordets størrelse bestemte glassets størrelse dog max. 1 x 4 m. Kaldes også *spejlglas*.

Sålbænk

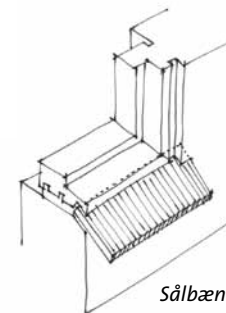
Plade, klinker eller andet, der afdækker muren fra bundkarmen til den udvendige side af ydervæggen. Leder vandet væk fra vinduet og facaden.

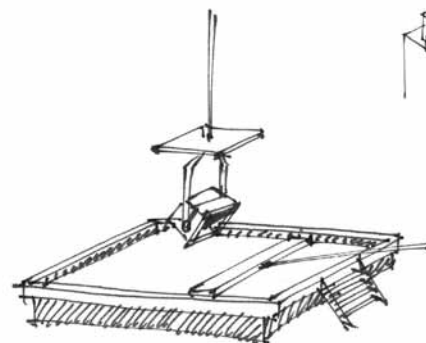
Stormkrog

Støbejernsvindue

Sålbænk

Støbt glas

Tagvindue

Et mindre vindue eller tagluge, der er indbygget i skrå tage. Beregnet til uisolerede rum. Se ovenlysvindue, ovenlyskuppel.

Tapning

En metode til at samle vinduets *rammer* og *karme*. Enderne skæres med fremspring, der kan flettes ind i hinanden.

Termorude

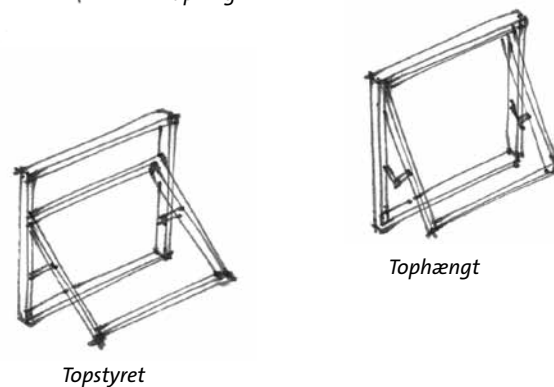
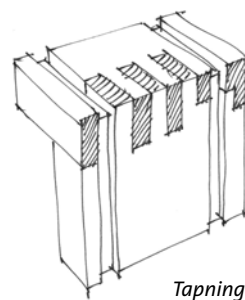
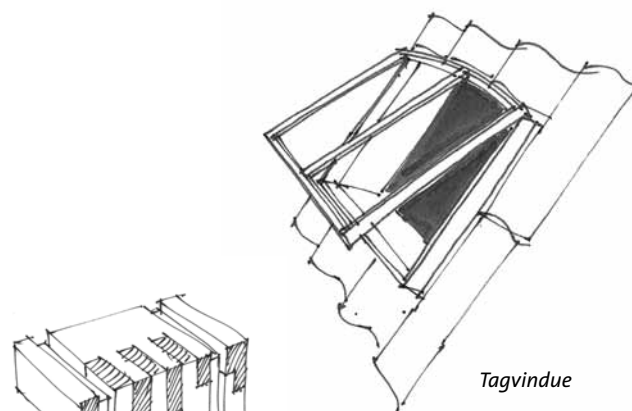
Se isoleringsrude.

Tophængt

Oplukkelig *ramme*, som har fast omdrejningspunkt i toppen.

Topstyret

Oplukkelig *ramme*, hvor *rammen* under åbning sænkes et lille stykke lodret nedad. Overrammen har et lodret forskydeligt omdrejningspunkt.

Trukket glas

En type plant *glas* der blev udviklet med en ny teknologi i begyndelsen af 1900-tallet. Teknologien gjorde det muligt at trække glasmassen direkte op af smeltekarret. Massen blev trukket lodret op gennem et såkaldt trækkekammer og et 8 meter højt køletårn. Derefter kunne glasset skæres i de ønskede længder. Bredden kunne være næsten tre meter. Der fremkom i større eller mindre grad synsforstyrrende trækstriber i glasset.

T-vindue

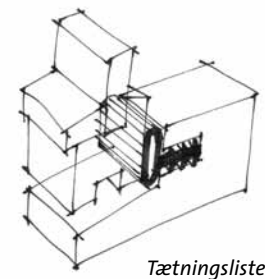
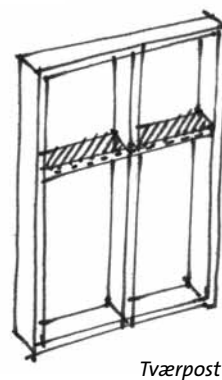
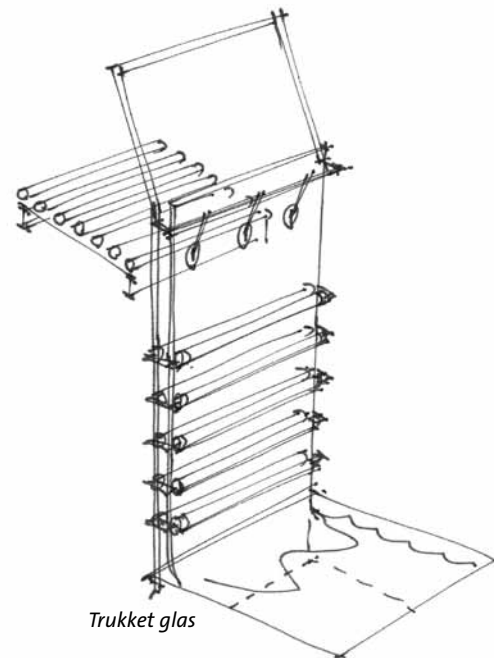
Se berlinervindue.

Tværpost

Vandret forbindelse mellem sidekarmene, som opdeler vinduet i en øvre og en nedre del.

Tætningsliste

En blød liste af syntetisk gummi eller plast på eller i en fals i *karmen* eller *rammen*. Den klemmes ved lukning af vinduet og derved udjævnes eventuelle ujævnheder i *ramme* eller *karm*. Sikrer mod træk og indtrængning af vand. Kaldes også vinduespakning.

U-værdi

Værdi for et vindues termiske egenskaber for isolering. U-værdien angiver varmetabet ud gennem det lukkede vindue.

Vakuuminprægning

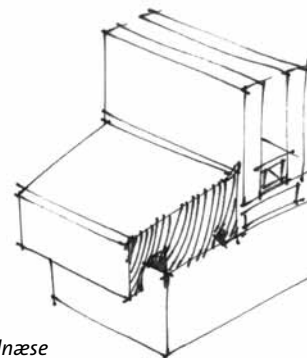
Teknik til kemisk imprægnering af træ mod nedbrydning af svampe og bakterier. Består i at imprægneringssalte opløst i terpentin trækkes ind i træet under vakuum.

Vandnæse

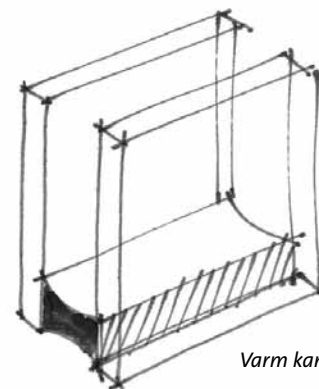
Skarp, lodret kant med en bagvedliggende not, der er trukket lidt frem i forhold til facaden, så oppe fra kommende vand drypper af. Den kan være indbygget i overkarm, tværpost, bundkarm, sålbænk og vandrette lister.

Varm kant

Et specielt afstandsprofil til *isoleringsruder*, typisk lavet af RF-stål eller kunststof. Har en bedre isoleringsevne end det normale aluminium eller stål, hvorved effekten af *kuldebro* bliver mindre.

Vandnæse

Varm kant

Varmeindfald

Det energitilskud, der tilføres rummet gennem *rudderne*.

Vendevindue

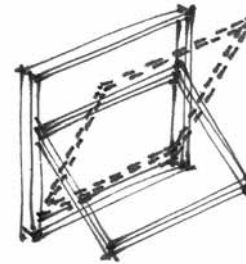
Oplukkelig *ramme*, hvor overrammen under åbning bevæger sig lodret ned mod bundkarmen. *Rammen* kan tilnærmelsesvis drejes 180° om en vandret akse, idet den bliver uden for huset.

Ventilationsrude

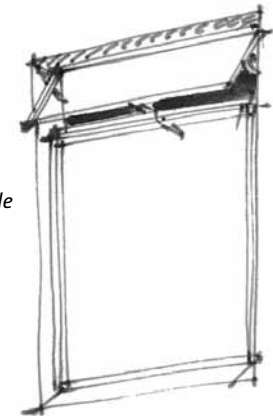
En mindre *rude* placeret i *ramme*. Den kan åbnes uden, at hele vinduesrammen åbnes.

Viftevindue

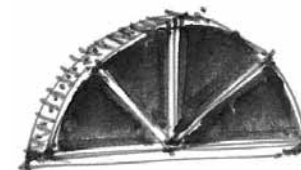
Halvrundt vindue med *sprosser*, der mødes i midten, så vinduet minder om en udslået vifte. Vinduet kan være hængslet i bunden.

Vendevindue

Ventilationsrude

Viftevindue

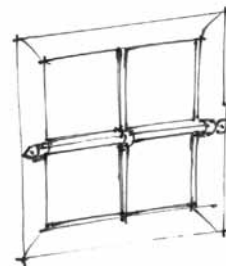
Vindjern

Jernstænger, der er placeret tværs over et blyindfattet vindue for at forstærke konstruktionen.

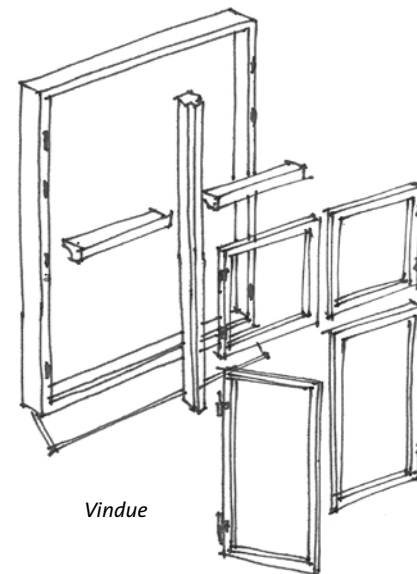
Vindue

Kommer af det oldnordiske vindauga. Ordet er af dannet af vind, der tidligere betød tag - hvor de tidligste vinduer var placeret - og af ordet auga, der betyder øje eller åbning. Vinduet er en lysåbning, der bringer dagslys ind i en bygning. Ved at åbne og lukke vinduet er det muligt at sikre et godt luftskifte og styre rumtemperaturen. Vinduet sørger også for udsyn og kontakt med omgivelserne. I særlige tilfælde fungerer det som brandudgang. Vinduet har igennem historien haft mange forskellige udformninger bestemt af blandt andet håndværksmæssig og teknologisk formåen, ønsker til funktionen, energikrav og æstetiske idealer.

Et vindue består almindeligvis af overkarm, to sidekarme og underkarm. Åbningen kan være underdelt af tværpost og lodpost. Her imellem sidder rammerne, der igen kan være opdelt af sprosser, der fastholder ruderne. Der har været vinduesåbninger i huse i flere årtusinder, men de første vinduer med ruder fremkom i Europa omkring år 1100.

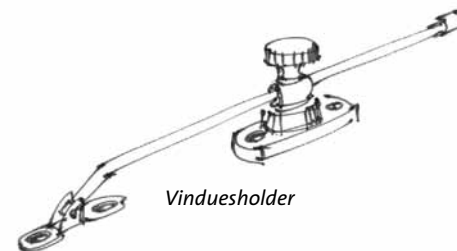
Vindjern

Vindue

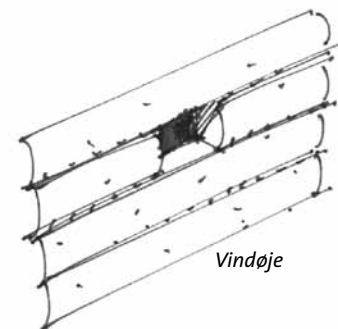
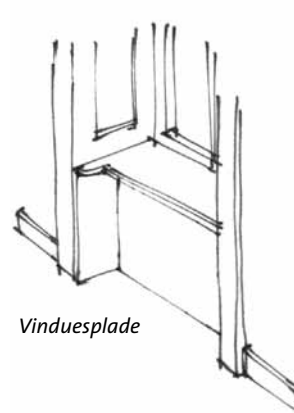
Vinduesholder

Et beslag på vinduets nederste *ramme* og vindueskarmen, der kan fastholde et *side- eller tophængt* vindue i åben position. Kaldes også udskyderstang.

Vinduesplade

Den plade, der dækker husets konstruktion fra bundkarmen til den indvendige side af ydervæggene. Den, der i daglig tale omtales vindueskarmen – "hvor pottedplanterne står".

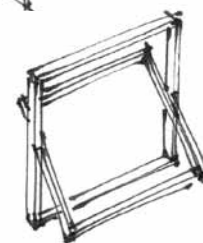

Vindøje

Kommer af det oldnordiske ord "vindaug". Ordet er afledt af "vind", der betyder tag og "auga", som betyder øje eller åbning. Se også *lyre*.

Vippevindue

Oplukkelig *ramme*, der åbner omkring en vandret akse midt på *rammen*. Den øverste halvdel åbner indad – den nederste udad.

Vippevindue

Noter

Tekst Susanne Pouline Svendsen og Carl Hammer

Illustrationer Lars Steffensen

Grafisk tilrettelægning Louise Buus Lindholst

2. udgave

Trykt hos Knudtzon Graphic A/S

Printed in Denmark 2010

ISBN 978-87-989836-1-3

© Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af
denne bog er ikke tilladt ifølge gældende dansk lov.

VKR Holding A/S Hørsholm, Danmark startede i 2005 opbygningen og udviklingen af Window Collection for at dokumentere facadevinduets historiske udvikling og samfundsmæssige betydning – og samtidig gøre samlingen tilgængelig for offentligheden.

VKR Holding er aktiv ejer af en række virksomheder, der arbejder med at bringe dagslys, frisk luft og bedre miljø ind i menneskers hverdag. Som industriel investor har VKR Holding aktiviteter inden for ovenlys- og facadevinduer, termisk solenergi samt ventilation og indeklima. Der er beskæftiget cirka 15.000 medarbejdere i over 40 lande.

VINDUESORD er en ordbog under udvikling.
Den rummer indtil videre 180 forklarende ord
om vinduer og vinduesdele.

På www.windowcollection.dk er det muligt at foreslå
ord, der kan optages i VINDUESORD. Her kan der des-
uden søges i Window Collections database med fakta
og billeder af 145 facadevinduer fra 1800-tallet frem til
i dag. Her findes også flere oplysninger om samlingen.

Window Collection bliver etableret for at dokumentere
facadevinduets historiske udvikling og samfundsmæs-
sige betydning. Målet er at gøre samlingen tilgængelig
for offentligheden, herunder forskere, studerende,
håndværkere og organisationer inden for arkitekturen
og byggeriets fagområder. VKR Holding står bag op-
bygningen og udviklingen af Window Collection.